

κατὰ τῆς Τουρκίας μάχη τοῦ 1829 ἔτος, ἐδόξα-
σεν ἔτι μᾶλλον αὐτόν. Ἡ μάχη αὕτη ὡς γνωστὸν
ἔτελείωσε μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Ἑρζεροῦμ, ὑπο-
γραφείσης τῆς ἐν Ἀδριανουπόλει συνθήκης. Ὁ αὐ-
τοκράτωρ τὸν ὠνόμασε τότε στρατάρχην, δωρησά-
μενος αὐτῷ πάσας τὰς ὑπ' αὐτοῦ κυριευθείσας ἐχθρι-
κὰς σημαίας, ὡς ἐνδοξὸν μνημόσυνον τῶν θριάμβων
του, μνημόσυνον ἄξιον νὰ ἀρεθῇ ὡς κληρονομία εἰς
τοὺς ἀπογόνους του. Τὸ 1830 ἔτος, παρηγγέλθη νὰ
καθυποτάξῃ τοὺς ἐπαναστατήσαντας λαοὺς τοῦ Καυ-
κάσου, καὶ μετὰ τοὺς κατὰ τῶν λέσγων θριάμβους
του, καλυπτάς τὸν φεβρουάριον ὅλα τὰ κατὰ
τὴν Καύκασον, καὶ τὴν Κουβάνην καὶ τὴν Ἀδασίαν
στρατιωτικὰ σώματα, καθὼς καὶ τοὺς πρὸς ἄρκτον
τῆς Δαγιστάν μωαμεθανούς. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ
κόμητος Διέδοιτς, ὠνομάσθη τὸ 1831 ἔτος διοικητῆς
τοῦ κατὰ τὴν Πολωνίαν ῥωσικοῦ στρατοῦ. Γνωσταί
τοῖς πᾶσιν αἱ ἐκαὶσι ἐπιτυχίαι του. Μετὰ τὴν ἄλω-
σιν τῆς Βαρσαβίας, ἐδόθη πρὸς αὐτὸν ὁ τίτλος πρίν-
κιπος *Οὐροβαΐας*, καὶ ἡ ἀνωτάτη διοίκησις τοῦ
βασιλείου. Ἀναλαβὼν τὴν δύσκολον ταύτην θέσιν,
ἐδάμασε τὰ πολιτικά πάθη, κατέστηλε τὴν ἐπανά-
στασιν, καὶ εἰρηνοποίησε τὸ ἔθνος, ἀξιωθείς καὶ αὐτὸς
τῆς εὐγνωμοσύνης τοῦ ἡγεμόνος του. Τὴν 26 Φεβρου-
αρίου 1832, ἔθεσεν εἰς ἐνέργειαν τὸν *Ὀργανικὸν Κα-*
νονισμόν, τὸν ὁποῖον ὑποκατέστησεν ὁ αὐτοκράτωρ
εἰς τὸ πολίτευμα τὸ ἐγγυηθὲν ὑπὸ τῆς ἐν Βιέννῃ συνό-
δου, καὶ ὡς πρόεδρος τῆς διοικήσεως ἐφρόντισεν ἀ-
γρύπνως περὶ τῆς ἐκτελέσεώς του. Ὑπὸ τὴν διευ-
θυναίην του ἀνηγέρθη τὸ φρούριον τῆς Βαρσαβίας, ὁ
διπλοὺς οὗτος προμαχὼν κατὰ τὰ ἐγγχωρίων καὶ ξέ-
νων. Ἐὰν δὲ δὲν κατώρθωσε νὰ ἐξαλειφῇ πᾶσαν τὴν
μεταξὺ Ῥώσων καὶ Πολωνῶν δυσπιστίαν, εἶναι βέ-
βαιον ὅτι ἐστερέωσε τοὺς νόμους, καὶ πολλὰς πλη-
γὰς τοῦ ἐμφυλίου πολέμου ἐθεράπευσε. Τὸ 1835 ἔ-
τος, ἀπενευθέησαν πρὸς αὐτόν καὶ νέαι τιμαὶ εἰς τὸ
ἐν Καλίτζ στρατόπεδον, ὅτε καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς
Πρωσίας ἐδωρήσατο αὐτῷ ζῖφος ἀδαμαντοκύλλητον

στατον δορυφόρον τῆς ἡμετέρας σφαίρας, νὰ ὑπόκεινται εἰς
διαφορὰν καὶ καταστροφὴν.

(Howell.)

Τὰ προσωπεῖα καὶ οἱ μετημριεσμένοι τῆς ἀπο-
κρίω πρὸ καιροῦ παρῆλθον· αἱ πομπῶδεις τελεταὶ
τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος ἀπέδησαν τὸ θέμα τῶν πα-
λαιῶν χρόνων, καὶ μολις ὑπὸ τῶν ἀγοραίων ἀναρέ-
ζεται ἡ φωτοχυσία τοῦ Ἀγ. Πέτρου· τελευταῖον οἱ
βάρδοι τῆς Ἀρκτου ἀπεσώθησαν ἐκ τῶν κυλῶν
τῆς Ῥώμης καὶ ἐγκατέλιπον τὴν αἰωνίαν πόλιν σιω-
πηλὴν καὶ ἔρημον. Ὁ ὁδηγὸς (cicerone) ἵσταται εἰς
τὰς γωνίας τῶν ὁδῶν ἔχων τὰς χεῖρας εἰς τοὺς κόλ-
πους, ὁ τεχνίτης ἐκλείσθη εἰς τὸ ἐργαστήριόν του
ἐκμαζών περὶ τὴν ἀρχαιότητα, καὶ ὁ ἀμελής ἀχθο-
φόρος περιφέρεται εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ παίζει περὶ τὴν
πηγὴν τὸ παιγνιον μάρρα. (α) Ἡ ἀρχὴ τοῦ θέρους ἔ-
φθασε, καὶ δύνασαι ἤδη νὰ ἐνοικιάσῃς ἀνάκτορον διὰ
δαπάνης, ὅση πρὸ τινων ἑβδομάδων ἤθελε μολις
ἀρκέσει πρὸς πληρωμὴν διανοκτερεύσεως εἰς τὸ ὑπε-
ρῶν αὐτοῦ.

Περιφέρομαι ἐν τῇ Ῥώμῃ ὡς σπουδαστής, οὐχὶ ὡς
τεχνίτης, κατοικῶ δὲ εἰς τὴν πλατεῖαν *Nabogar*,
εἰς τὴν καρδίαν τῆς πόλεως, εἰς μίαν τῶν μεγα-
λοπρεπεστέρων πλατειῶν τῆς νεωτέρας Ῥώμης.
Αὐτὸθεν φαίνεται τὸ ἀρχαῖον ἀμφιθέατρον τοῦ Ἀ-
λεξάνδρου Σεβήρου, καὶ αἱ ἐκκλησίαι, τὰ παλάτια
καὶ τὰ ἐργαστήρια, τὰ τὴν πλατεῖαν περικυκλῶντα
ταύτην, ἀνηγέρθησαν ἐπὶ τῶν ἀρχαίων βασιλείων τοῦ
ἀμφιθέατρον. Εἰς ἕκαστον τῶν περάτων τῆς πλατείας
ὑπάρχουσι βρύσεις, ἡ μὲν ἐκχύνουσα κρυστάλλινον
νάμα ἐξ ἀπλοῦ μαζουρίου, ἡ δὲ διὰ τρίτονος κρα-
ταύντος ἐκ τῆς οὐρᾶς δελφίνα. Ἐν μέσῳ τῆς πλα-
τείας ὑφύεται εὐγενέστερον ἔργον τέχνης, πηγὴ ἔ-
χουσα δεξαμενὴν μαρμαρίνον διακοσίων ποδῶν περι-
μέτρου. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς δεξαμενῆς ἀνυψοῦται ἀλά-
ξευτος βράχος, πλήρης μικρῶν ἀντρων, ἐφ' οὗ κάθη-
ται ἔρκων θαλάσσιος ἵππος καὶ κεκλιμένως λέων.
Εἰς τὰς πλευρὰς τοῦ βράχου ὀρθοῦνται τέσσαρες κο-
λοσσιαῖοι ἀνδριάντες, προσωποποιῶντες τοὺς τέσσα-
ρας πρωτίστους ποταμούς τοῦ κόσμου, καὶ ἐκ τῆς
καρυφῆς αὐτοῦ, τέσσαρες πόδες κάτωθεν τῆς δεξα-
μενῆς, ἀναρῶνται ὀβελίσκος ἐξ ἐρυθροῦ γρανίτου, κε-
καλυμμένος ὑπὸ ἱερογλύφων, πεντήκοντα ποδῶν τὸ
ὕψος, λείψανον τοῦ ἀμφιθέατρον τοῦ Καρκαλάλα.

Εἰς τὴν συνοικίαν ταύτην τῆς πόλεως κατοικήτας
παρά τινα οἰκογενεῖα, τὴν ἀγαθότητα πῆς ὁποίας
θέλω ἀείποτε τερπνῶς διατηρεῖ εἰς τὴν μνήμην. Ἐ-
ξοδεύω τὰς ὥρας τῆς πρωίας εἰς ἐπίσκεψιν τῶν μνη-
μείων τῆς Ῥώμης, εἰς σπουδὴν τῶν ἀριστουργημάτων
τῆς παλαιᾶς καὶ νέας τέχνης, ἢ εἰς ἀνάγνωσιν ἐν
ταῖς δημοσίαις βιβλιοθήκαις. Περὶ μεσημέριον προ-
γευόμεθα, καὶ περὶ τὰς ὀκτὼ τῆς ἑσπέρας δειπνοῦ-
μεν. Μετὰ τὸ δεῖπνον ἔρχεται ἡ συνομιλία, ἣν δια-
ποικίλλει ἡ μουσικὴ, ἀκολουθοῦσι συνκνητήσεις ὁδοι-
πόρων, τεχνιτῶν καὶ λογίων ἀνδρῶν ἐξ ἀπάσης τῆς

Ἡ ΡΩΜΗ ΠΕΡΙ ΤΟ ΘΕΟΣ.

Ἀπόσπασμα ἐκ τῶν περιηγήσεων τοῦ

H. W. Longefellow.

ὑπὸ

X. A. Παμερίδου.

— 0 —

Ἡ καταδράμεσσα τὸν κόσμον ἐφαίνετο ὅτι κατεδάμπτει
ἐαυτὴν ἐπὶ τέλους, καὶ καταπιεσθεῖσα ὑπὸ τὸ ἐαυτῆς βάρος
ἐγένετο λάφυρον τοῦ χρόνου, ὅστις μετὰ τοῦ σιδηροῦ ὀδόντος
αὐτοῦ καταναλίσκει τὴν ὕλην, καὶ μετασχηματίζει τὰ πάντα
οὕτως ὥστε ἐμφυχάτε καὶ ἄφροντα, διαδιδόντα ὑπὸ τὸν αἶ-

(α) Τί ἐστὶ μάρρα, καὶ ὅτι ἀπὸ Ῥωμαίων καταγίνεται
ἡ παίγνια αὕτη, ἔγραψεν ἡ Πανώρρα ἐν τῷ φυλλαδ. ΔΖ'.

γῆς. Περὶ τὸ μεσονύκτιον, διαλυομένου τοῦ ἄλλου ὄμιλου, ἀποσύρομαι εἰς τὸν βάλαμον μου ἐνθα βυθίζομαι εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν σοφῶν σελίδων τοῦ Δάντου, καὶ οὕτως ἐκτείνω τὴν νυκτερινὴν ἐργασίαν μου μέχρις οὗ ὁ ἑωθινὸς ἀστὴρ ἐπιτείλῃ εἰς τὸν ὀρίζοντα.

Τὰ παράθυρα τῆς οἰκίας βλέπουσι πρὸς τὴν πλατείαν, ὅπερ μοὶ παρέχει παντοειδῆ ἀναψυχὴν καὶ διασκέδασιν. Κατ' ὄψιν τοῦ οἴκου ἀνυψοῦται μετὰ τῶν φανταστικῶν κωδωνοστασιῶν ἡ ἐκκλησίᾳ τῆς Ἀγ. Ἀννης. Καίήμενος εἰς τὸ ἀνοικτὸν παράθυρον περιέρω τὸ βλέμμα ἐπὶ τῆς κάτω πολυθρόνου σκηνῆς, ἀναπνέων τὸν δροσερὸν ἀέρα τῆς πρωΐας καὶ τῆς ἑσπέρας, καὶ αἰσθανόμενος καὶ τὴν δρόσον αὐτὴν τῆς πηγῆς, ἐνῶ ἀναθρόνουσι καὶ καταπίπτουσι τὰ ὕδατα αὐτῆς ἐν εἶδει μικρῶν καταρράκτων ἀπὸ τῶν πλευρῶν τοῦ βράχου.

—ο—

Ἡ Πλατεία Ναβόνα εἶναι ἡ κυριώτερη ἀγορὰ τῆς Ῥώμης· κατὰ τὰς ἐμπορικὰς ἡμέρας πληροῦται ὑπὸ τοῦ θορυβώδους ὄχλου τῶ Ῥωμαϊκοῦ πληθυσμοῦ καὶ ὑπὸ τῶν χωρικῶν τῶν γειτόνων χωρίων Ἀλβάνου καὶ Φρασκάτι. Εἰς τοιαύτας δὲ ἡμέρας ἡ πλατεία παριστᾷ ζωντὴν καὶ περιεργὸν σκηνήν. Τὰ φαίδρως κοσμούμενα ἐργαστήρια, αἱ στειβάδες τῶν καρπῶν καὶ τῶν χόρτων, αἱ πυραμίδες τῶν ἀνθέων, οἱ παιῖλοι ἱματισμοὶ τῶν χωρικῶν, ἡ ἀδιάκοπος κίνησις τοῦ πλήθους καὶ αἱ ἀπειροκαλοὶ κραυγαί, ἀνυψούμεναι βαρύτεραι καὶ τῶν βοῶν τοῦ ὠκεανοῦ, ὅλα ταῦτα παρέχουσιν εἰς ἐμὲ πλείστην διασκέδασιν, καὶ μάλιστα ὅταν δὲν ἔχω πρόχειρόν τινα ἄλλην.

Μετὰ μεσημέριον ἐκάστου Σαββάτου, τὸν μῆνα Αὐγούστου, ἡ εὐρύχωρος αὕτη πλατεία μετασχηματίζεται εἰς λίμνην, καθότι σταματοῦνται οἱ ὄχλοι καὶ ἐξ αὐτῶν ἐκρέει τὸ ὕδωρ τῶν βρύσεων. Ἀμαζαὶ διαφόρου σχήματος διαπερῶσι τὴν πλαστὴν λίμνην, πυκνὸν πλῆθος συρρέων περὶ τὰς ὀχλὰς τῆς καὶ χίλια παίγνια τέρπουσι τοὺς συσσωρευμένους ἀμαλῆς καὶ ἀεργούς. Ἐνταῦθα χυδαῖός τις βαδίζει μετὰ βακτηρίας ἐντὸς τῶν ὕδατων πρὸς σύλληψιν τοῦ ῥιφέντος πῖλου τοῦ, ἐκεῖ ἕτερος καταδιώκει ἐν τῷ ὕδατι πανοῦργον κύνα, ὅστις κολυμβᾷ σέρων εἰς τοὺς ὀδόντας τὸ ὑπόδημα τοῦ κυρίου τοῦ, ἐνῶ ἀπ' ἑτέρου ἐκ γείτονος ἐξώστου θορυβώδους μουσικῆς στρατιωτικῆς ἤχος ταραττεῖ τὸν ἀέρα καὶ χορηγεῖ ἐκτακτοὺς διασκέδασιν εἰς τὸν λαόν. Αὕτη εἶναι μία τῶν δὴ μωδῶν διασκέδασιν τῆς Ῥώμης περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἑαυτοῦ καὶ ἡ εὐθυμοσύνη πασῶν. Εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἀνευ προσώπειων ἀποκρίσεως, πολλοὶ ποιηταὶ τοῦ λαοῦ (*poeta di dozzina*) ἐπικαλοῦνται τὴν ἀσημέλητον μοῦσαν τῆς ἀγορᾶς ψάλλοντες μεγαλοφώνως ὁμοιοτέλευτα ἄσματα.

Ἐγὼ λοιπὸν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ὕψιλήν τινα διάγυσιν ἦν ἀποτελεῖ ἡ πλατεία μετὰ τοῦ πλήθους τῶν ἀμαζῶν, τῆς λίμνης, τῆς βρύσεως, ἀνεγερθείσης ὑπὸ τῆς μεγαλοφυΐας τοῦ Βερνίνι, τοῦ λέοντος, τοῦ θαλασσίου ἵππου καὶ τοῦ τρίτονος ἀρπάζοντος

τὴν οὐρὰν τοῦ δελφίνος. αὖ Τὸ ἥμισυ τῆς μεγάλης πλατείας, οὕτω ψάλλει ὁ ποιητής, ἐνθα ἡ Ῥώμη ηὐρίσκει ἄφθονα τροφίμα, μετεβλήθη εἰς λίμνην, περὶ τὰς ἀκρας τῆς ὁποίας ἵσταται ὁ Ῥωμαϊκὸς λαὸς αὖ τερπόμενος καὶ ἐορτάζων, ὡς πτηνὰ περιπετόμενα καὶ ἐπὶ τῶν ὀχλῶν καλοῦ ῥυακος ἀνω καὶ κάτω περιφέρονται ἁμαζαί, καὶ αἱ γυναῖκες τρέμουσι φοβούμεναι τὸ βαθὺ κύμα, ἀν καὶ αἱ νέαι φαίνονται κεῖθιμοι, καί, ὡς εὐστόχως φαντάζομαι, ἀν ἐρέοντο μακρὰν εἰς ἀγνώστους παραλίας ἀπὸ τὴν ταύραν, ὅστις ἤρπασε τὴν Εὐρώπην, δὲν ἦθελαν οὕτω κλυῖσαι οὕτε κραυγάζει. β

—ο—

Πρὸς τὸν ἀνατολικὸν κατήφορον, τοῦ Ἰανίκλου, ἡ ἡ ὀνομαζομένου, διὰ τὸ πρᾶσινον τῶν ἀμικῶν τοῦ, *Montorio*, ἡ τὸ χρυσοῦν Ὄρος, ἵσταται ἡ Παυλινὴ πηγὴ (*Aqua Paola*). ἡ μεγίστη καὶ πλουσιωτάτη τῶν ἐν Ῥώμῃ. Τὸ μνημεῖον τοῦτο εἶναι μικρὸς Ἰωνικὸς ναὸς, ἐξ στήλας ἔχων ἐκ γρανίτου κατὰ μέτωπον, εὐρύχωρον αἶθουσαν καὶ δώματα ἐντὸς, καὶ κήπον περιστόλιστον εἰς τὰ ὀπισθεν. Ὑπὸ τὸ ἔδαφος, χειμάρρος ὕδατος ἐπέρχόμενος τοῦ ἀρχαίου ὕδραγωγείου τοῦ Τραϊανοῦ, καὶ ἐκ τῶν λιμνῶν *Bracciano* καὶ *Martignano* καταπίπτει εἰς τρεῖς ὀραιοὺς καταρράκτας, καὶ ἐκ τῆς ὑπεργειλιζούσης δεξαμενῆς καταρρέει ἐκ τοῦ λόφου καὶ διδὲι κίνησιν καὶ στροφὴν εἰς τοὺς τροχοὺς δωδεκάδος μύλων.

Ἡ κλειὴ τῆς μικρᾶς ταύτης μαγευτικῆς τοποθεσίας εἶναι εἰς χεῖρας ἡμῶν, καὶ ἀπαξ ἡ δις τῆς ἐβδομάδος διατρίβωμεν αὐτοῦ τὴν ἡμέραν ἐν μέσῳ τῆς εὐωδίας τῶν ἀνθέων, τοῦ θορύβου τοῦ ρείθρου καὶ τῆς γοητείας τῆς ποιήσεως καὶ μουσικῆς. Πόσον εὐχαρίστως περιέχονται αἱ ὥραι τῆς θερινῆς ἡμέρας! Ἀρσενὸς ἐρχεται ὁ ἀνεμὸς ἐκ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Τιβέρεως. Ἀνωθεν οὐρανὸς ἀνέμελος, καὶ κάτω τὸ μεγαλοπρεπὲς πανόραμα τῆς Ῥώμης καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς πεδιάδος, ὀριζομένης ὑπὸ τῶν Ἀβρουζιανῶν ὀρέων καὶ τῆς θαλάσσης. Τριτένδοζος σκηνή! ἐν βλέμμα ἐπὶ σοῦ συγκινεῖ καὶ τὴν νεώτεράν τῶν ψυχῶν, ἐν βλέμμα δακρυβρέχον τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ ζωγράφου καὶ τοῦ ποιητοῦ!

Εἰς τὴν γείτονα τῆς πηγῆς χώραν ὑπάρχουσι πολλὰ ἀντικείμενα, τῆς περιεργείας τοῦ ξένου ἄξια. Εἰς πυροβόλου βολὴν κάτω τοῦ λόφου, πρὸς τὴν πόλιν, ἐγείρεται τὸ μοναστήριον τοῦ Ἀγ. Πέτρου, καὶ παρὰ τὴν μονὴν ταύτην ὑπάρχει μικρὸς κυκλοειδὲς δωρικὸς ναὸς, ὅστις ἐνατέλλῃ ἐπὶ τῆς θέσεως, ἐνθα παράδοσις παλαιὰ θέτει τὴν σκηνὴν τοῦ μαρτυρίου τοῦ Ἀγ. Πέτρου. Εἰς τὴν ἀπέναντι διεύθυνσιν ἡ ὁδὸς ἀνέι ἐπὶ τῶν κῶτιν τοῦ λόφου, καὶ ἐκείθεν, διὰ τῆς πόλεως τῆς πόλεως, πέραν εἰς κήπους καὶ ἐπαύλεις. Διαδάντα ὕψιλήν τινα ἀψίδα τοῦ ὕδραγωγείου τοῦ Τραϊανοῦ, πυλὼν περιστόλιστος πρὸς ἀριστεράν σὲ ὀδηγεῖ εἰς τὴν ἐπαυλιν τοῦ Παμφίλου-Δωρίου, κειμένην ἐπὶ τῆς δυτικῆς τοῦ λόφου πλευρᾶς. Ἡ ἐπαυλις αὕτη εἶναι ἡ μεγίστη καὶ ἡ μεγαλοπρεπεστάτη τῶν περὶ τὴν Ῥώμην ὑπαρχουσῶν. Οἱ εὐρεῖς αὐτῆς

διάδρομοι, τὰ ἐκ μαρμάρου ἀγάλματα, τὰ ἄλση καὶ αἱ δένδρoστιχίαι, ἡ λίμνη, καὶ τὰ πίπτοντα ὕδατα καὶ αἱ θρύσεις ἀποδίδουσιν εἰς αὐτὴν βασιλικὴν λαμπρότητα καὶ ἀγροτικὴν ὡραιότητα, καὶ πραγματοποιοῦσι τὸ ἰδανικὸν ὡραῖον τῆς ἐν προαστείῳ ἐπαύλεως.

Ἐνταῦθα εἶναι τὸ καταφύγιον ἡμῶν, ἀφοῦ διήλθομεν τὴν ἡμέραν εἰς τὴν πηγήν, καὶ ὅτε αἱ μεταμεσημέριαν σκιὰ ἐξαπλοῦνται. Καθήμενοι ἐπὶ τῶν μαρμαρίνων κλιμάκων τῶν διόδων, πλανῶμεν τὸ βλέμμα ἐπὶ τοῦ ποικίλου τοπίου στρέφοντες πρὸς τὴν σκιερὰν θάλασσαν, ἢ κρυπτομένου ὑπὸ τὴν φυλλοσκέπαστον θάλον τῶν δασῶν περὶ τὰ κράσπεδα τῆς λίμνης.

ὦ! εἴθε νὰ ἐγνωρίζομεν ὅταν εἴμεθα εὐτυχεῖς! εἴθε ἡ θερμὴ καὶ ἡ σιγὴ ἡμῶν καρδία νὰ δύναται νὰ ἡσυχάσῃ, τοῦλάχιστον ἐπὶ μίαν στιγμὴν, καὶ νὰ ὑποτάσσῃται, χωρὶς ν' ἀσθμαίνῃ, πρὸς τὸ ἄπὸν, εἰς τὴν ἐνεστῶσαν ἐντρούρησίν της! Τότε ἡ θανάσιμὴ ἐμαυτὸν εὐτυχὴ; ναί, ἡμῶν εὐτυχὴς τῶνόντι! ἀλλ' ὄχι, τὸ παραχῶδες, τὸ ἄστατον καὶ τὸ δέσμιον πνεῦμα κτυπᾷ τοὺς σιδηροὺς φραγμοὺς τῆς εἰρητικῆς αὐτοῦ, κατατρονοῦν τὰ μετὰξινὰ δεσμά του, καὶ δὲν θέλει ποτὲ κλείσει τὸ ὄμμα οὐδὲ καθησυχάσῃ τὴν πτέρυγάν του καὶ ὥσανεὶ ὁ χρόνος νὰ μὴ ἐπέτα ἀρκετὰ, τὸ ταχύτερον τοῦ πνεύματος πέτασμα ἐξαπερῶν τὸν χρόνον, πετᾷ πρὸς τὰ πρόσω, πρὸς τὰ πρόσω, πρὸς τ' ἀπέχοντα ὄρη, πρὸς τὰ ἄστατα τοῦ μέλλοντος σύννεφα. Ἡξεύρω δὲ ὅτι ἐντὸς ὀλίγου κεκμηκὼς, καὶ ἀπαυδῆσεν καθ' ὁδὸν καὶ περίλυπον θέλει ἐπανέλθῃ νὰ ἐμφωλεύσῃ εἰς τοὺς κόλπους τοῦ παρελθόντος.

Τὴν αὐτὴν ὁμοίως ἡμέραν ἐπέρασα εἰς τὰ Παν-Ἰταλὰ ὕδατα. Ἐκ τοῦ κήπου ἐλεώρητα τὸν ἥλιον δύοντα, καὶ περιβεβλημένον ἀτμὸν χρύσινον. Φίλος τις καὶ ὁμόπατρις μὲ συνώδενε, καὶ ἅμα περὶ τῆς πατρίδος ἡμῶν ἐπεσε λόγος, ὑγρὸν τι ἄστρον ἐφάνη στέμον ὡς δάκρυ ἐπὶ τῶν κλειόντων βλεφάρων τῆς ἡμέρας.

- Λαμπρὴ ἀστὴρ! τὴν ἰλαρὰν ἀκτίνα τοῦ ὀπίου
- Εἰς κλίματ' αὐτῆς, εἰς οὐρανὸν νεφέλῃ
- Συχνάκις ἀνεκάλυπτον, ὃ εἶπες τοῦ ἡλίου
- Ὅτ' ἔδωκε κ' ἐγρύσειζε τὰ νέφη τὰ ἀτμώδη.
- Ὡ! πέραν τοῦ ὠκεανοῦ τὴν νύκτ' αὐτὴν τυχαίως
- Ἰσως τὸ βλέμμα ἀνυψοί πρὸς σὲ φίλος ἀρχαῖος,
- Κ' ἐν μέσῳ τῶν σιωπηλῶν ἀναπολήσεών του
- Εἰς τὸν πλανήτην μ' ἀπαντᾷ καὶ φίλον λογισμὸν του!

— 0 —

Torquati Tassa ossa Hic jacent. « Ἐνταῦθα κεῖται τὰ ὀστέα τοῦ Τορκουάτου Τάσσου, » εἶναι ἡ ἀπλὴ ἐπιγραφή ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ποιητοῦ, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἀγ. Ὀνουφρίου. Πολλοὶ προσκυνηταὶ ἐστάθησαν πρὸ τοῦ τάφου τούτου. Πολλοὶ ποιηταὶ ἐξ ἀποκέντρων χωρῶν ἐρχονται πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ ναοῦ, καὶ ἅμα περάσσωσι τὸ μοναστήριον, ἐνθα ὁ ποιητὴς ἐτελεύτησε, καὶ ἐνθα ἡ κόνις αὐτοῦ ἀναπαύεται, ὀνειροπολοῦσι τὰς θλιβεράς τῆς ζωῆς του περιπετείας, καὶ δέονται ὑπὲρ ἀνελπίστεως τῆς

φυγῆς αὐτοῦ. Ὁ Τάσσος κοιμᾶται τὸν ὕπνον τοῦ θανάτου ἐν μέσῳ τῆς πατρίδος του Σορρέντου καὶ τοῦ δεσμοτηρίου αὐτοῦ ἐν Φερράρα.

Τὸ μοναστήριον τοῦ Ἀγ. Ὀνουφρίου ἵσταται ἐπὶ τοῦ λόφου Ἰανίκλου, ἀφ' οὗ ἐξαπλοῦται ἡ θέα τοῦ Τιρέως καὶ τῆς πόλεως Ρώμης. Μακρόθεν ἀνιψοῦνται οἱ πύργοι τοῦ Ρωμαίου Καπιτωλίου, ὅπου, μετὰ μακροὺς ἐνιαυτοὺς νόσων, ἀνιῶν, θλίψεων καὶ εἰρηκτῶν ὁ στέφανος τῆς δάφνης ἡτοιμάσθη διὰ τὸν μέγαν ἐπικὸν ποιητὴν τῆς Ἰταλίας. Ὁ θάλαμος, ἐν ᾧ ἀπέθανεν ὁ Τάσσος δεικνύεται μέχρι τοῦδε εἰς τὸν περίεργον ὁδοιπόρον, ὡς καὶ τὸ ἐν τῷ κήπῳ δένδρον, εἰς τὴν σκιάν τοῦ ὁποίου ἡγάπα νὰ καθῆται. Τὰ αἰσθήματα τοῦ ἀποθνήσκοντος ἀνθρώπου, ὅτε εἰς τὴν μοναζίαν ἐκείνην ἡτύχαζε, δὲν εἶναι ποιητικῆς ἀδείας εὖρημα. Ὁ αὐτὸς Τάσσος ποιεῖται μνείαν αὐτῶν ἐν ἐπιστολῇ. Ἦν ἔγραφε πρὸς τὸν φίλον του Ἀντώνιον Κωνσταντῖνον, ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου. Ἰδοὺ οἱ μελαγχολικοὶ λόγοι τοῦ θνήσκοντος ποιητοῦ.

« Τί θέλει εἰπεῖ ὁ φίλος Ἀντώνιος, ἀκούων τὸν θάνατον τοῦ Τάσσου. Ἐντὸς ὀλίγου, νομίζω, θέλει ἀκούσῃ τὴν εἰδήσιν ταύτην, διότι αἰσθάνομαι ὅτι τὸ τέλος τῆς ζωῆς μου πλησιάζει. Μὴ δυνηθεῖς νὰ εἶρω φάρμακον τῆς ἀνιάτου ἀσθενείας, προστεθείσης εἰς τὰς συνήεις κακουχίας τοῦ σώματός μου, ἀπολλύμαι ὡς εἰς βίαιον χειμάρρον, ἀνευ χειρὸς σωτηρίου. Δὲν εἶναι πλέον καιρὸς νὰ ὁμιλῶ περὶ τῆς κακοτρόπου εἰμαρμένης μου, δὲν εἶναι καιρὸς νὰ λαλῶ περὶ τῆς ἀχαριστίας τοῦ κόσμου, ὅστις ἐπόλησε καὶ αὐτὴν τὴν νίκην τοῦ νὰ μὲ σύρῃ ἐπαίτην μέχρι τοῦ τάφου, ἐνῷ ἐστοχαζόμην, ὅτι ἡ δόξα, ἥτις, ἀπέναντι τῶν φθονερῶν, θέλει διαλυθῇ ἐπὶ τοῦ αἰῶνος διὰ τῶν συγγραμμάτων μου, ἡ δόξα δὲν ἤθελε μ' ἐγκαταλείψει οὕτως ἀνευ οὐδεμιᾶς ἀνταμοιβῆς. Ἠλθον εἰς τὸ μοναστήριον τοῦτο τοῦ Ἀγ. Ὀνουφρίου, ὄχι μόνον διότι ὁ ἀὴρ θεωρεῖται ὑπὸ τῶν ἱατρῶν ὡς ὑγιέστερος παντὸς ἄλλου τῆς Ρώμης μέρους, ἀλλὰ διότι δύναμις, ὡς τῶνόντι συμβαίνει, ν' ἀρχίσω ἐπ' αὐτῆς τῆς ὑψηλῆς τοποθεσίας καὶ εἰς τὴν συνομιλίαν τῶν πατέρων τῆς μονῆς, τὸν ἐν οὐρανῷ διάλογόν μου. Δέου τὸν Θεὸν ὑπὲρ ἐμοῦ, καὶ ἐσο βέβαιος, ὅτι ὡς σὲ ἡγάπητα καὶ σ' ἐτίμητα εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν, οὕτω θέλω εἰς τὴν μέλλουσαν καὶ ἀληθεστέραν ζωὴν πράττει ὑπὲρ σοῦ πᾶν ὅ,τι ἀνήκει εἰς τὴν ἀληθῆ καὶ ἀψευδῆ χάριν. Εἰς τὴν βεβαίαν χάριν ἀφιερῶ ἀμφοτέρους σὲ καὶ ἐμαυτόν. »

— 0 —

Οἱ σημερινοὶ Ρωμαῖοι εἶναι λαὸς ὑπερευλαβής. Ἡ πριγκίπισσα Δωρία πλύνει τῶν προσκυνητῶν τοὺς πόδας κατὰ τὴν Μεγάλην ἑβδομάδα. Ἐκάστην ἑπέραν ὡραίαν ἢ μὴ, καθ' ὅλον τὸ ἔτος τελεῖται ψαλμωδία ἐνώπιον εἰκόνης τῆς Παρθένου, ἀπέναντι τοῦ παραθύρου μου, καὶ αἱ νεάνιδες γράφουσιν ἐπιστολάς εἰς τὸν Ἀγ. Λαζαρίον Γονζάγαν, ὅστις εἰς πάσας τὰς εἰκόνας καὶ εἰς τὰ ἀγάλματα παρίσταται ὡς νέος ἀγγελικῆς ὡραιότητος. Εἶδον παχύτατον φά-

κελλόν ἐπιστολῶν τοιούτων, πρό τινων ἐβδομάδων, εἰς τὸ παρεκκλήσιον τοῦ Ἀγ. Γουζάγα, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἀγ. Ἰγνατίου. Ἐκείντο ἐπὶ τῶν βαθμίδων τοῦ βωμοῦ, καλῶς γεγραμμένοι ἐπὶ κομφοῦ γάρτου καὶ προσδεδεμένοι διὰ ταινιῶν μεταξύνων διαφόρων χοιμάτων. Στηριχθεὶς ἐπὶ τῶν μαρμαρίνων κιγκλιδίων ἀνέγνωσα τὴν ἐφεξῆς ἐπιγραφὴν ἐπὶ μιᾶς αὐτῶν· « All Angelico giovine S. Luigi Gonzaga. Paradiso » ἢ Πρὸς τὸν ἀγγελικὸν νέον Ἀγ. Λοδοβίκον Γουζάγαν. Εἰς Παράδεισον. ἢ Στρατιώτης ἐνοπλος ἐρύλαττε τὸν θησαυρὸν τοῦτον, καὶ ἐγὼ ἔλαθον τὴν τὸλμην νὰ τὸν ἐρωτήσω κατὰ ποίαν ὥραν τὸ ταχυδρομεῖον ἐκεῖνο ἀνεχώρει διὰ τὴν δι-εὐρύνησιν, εἰς ἣν ἐστέλλοντο τὰ γράμματα. ὁ στρατιώτης ἀκούσας τὴν εἰρωνικὴν ἐρώτησίν μου ἐστρεψε τὸν μύστακά του θυμωδῶς καὶ ἀγρίως ἀτενίζων με, ὡς ἂν μ' ἔλεγε « δεῖξέ με τὴν βάρχιν σου... διότι... »

Οἱ κάτοικοι τῆς Ρώμης εἶναι ἀρκετὰ δεδομένοι εἰς παντοεὶς διασκεδάσεις. « Panem et circenses, » λέγει ὁ Λατίνος σατυρικός, ὅταν ἐπιτιμᾷ τὰ παρεκκλίνοντα ἥδη τῶν συμπολιτῶν του. « Panem et circenses, » εἶναι εὐχαριστημένοι ἔχοντες γέυμα ἄρτον καὶ ἀναψυχὴν τὸν ἵπποδρομον. Τὰ αὐτὰ δύ-νανται νὰ λεχθῶσι καὶ περὶ τῶν σημερινῶν Ρωμαίων, καθότι, καὶ διαρκούντος τοῦ θέρους, ὅταν τὰ ἐργαστήρια κλείνουνται τὸ μεσημέριον, καὶ οἱ παγεῖς μοναχοὶ περιφέρονται εἰς τὰς ὁδοὺς κρατοῦντες ῥι-πιδία εἰς τὰς χεῖρας ὁ λαὸς συρρέει εἰς τὰ Μουσολαῖον τοῦ Αὐγούστου ἵνα θεωρήτῃ τὰ καπνώδη πυροτεχνήματα καὶ ἰδῇ δυσμόρφους νάνους ῥιπτο-μένους εἰς τὸν βόρβορον ἀπὸ τὰ κέρατα προσωπι-δοφόρων βοῶν. Ἴδου αἱ εὐρυεῖς διασκεδάσεις τῶν κατοίκων τῆς μεγαλοπρεποῦς καὶ ἱερᾶς Ρώμης!

—ο—

Πανταχοῦ ἐπαῖται! ἡ πρωτεύουσα τοῦ Παππικοῦ κράτους εἶναι πλήρης ἐπαίτων, οἵτινες σὲ περικυ-κλοῦσιν εἰς ἐκάστην γωνίαν καὶ σὲ ζητοῦσιν ἐλεημο-σύνην ἐν ὀνόματι ὅλων τῶν ἐφορευόντων τὰς ὁδοὺς ἁγίων. Ἡ διαφυγὴ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπινου τούτους φραγμοῦς ἀποδίδει συχνάκις δυσχερὴς. Ἐκτείνοντες τὴν χεῖρα σὲ προφέρουσιν καὶ μικρὸν κατανουκτικὸν λογιδριον, ὅπερ βιάζεται ν' ἀκροασθῇ. Ἀπῆντητα χεῖς γράϊον, ἥτις μὲ ὀρεῖται φωνὴν ἐπρόφερε τὰ ἐ-ξῆς· « Ὁ ἀγαθὲ μου κύριε, δός με μικρὰν βοή-θειαν, ἐν ὀνόματι τῆς χάριτος ὅλων τῶν ἁγίων δός με καὶ τι καὶ θὰ εἶπω τὴν τύχη μου. Νὰ... βλέπεις ἐκεῖ, εἰς ἐκείνην τὴν ὑψηλὴν οἰκίαν; ἐκεῖ κατοικεῖ ὡρχία κυρία καὶ νέα ἥτις σὲ ἀγαπᾷ. Διὰ τὸ ὄνομα τῆς Παναγίας καὶ τοῦ Χριστοῦ, Κύριε, βοήθησέ με! » Τίς ἠδύνατο ν' ἀνέβῃ ἀκούων τοι-ούτους κολακευτικούς λόγους;

Γαλοῖα τις ἀπάτη μὲ συνέβη σήμερον δίδοντά τι εἰς ἐπαίτην. Ἀνθρώπος τις ἵστατο εἰς σκιώδη γω-νίαν ὁδοῦ, ἣν διέβαινον, εἶχε τὸ κάλυμμα τῆς κε-φαλῆς εἰς τὴν χεῖρα, μ' ἔρριψε βλέμμα οἴκτου, χω-ρίς νὰ μὲ εἶπῃ τίποτε. Τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνθρώπου ἐξέφραζε τὴν ἡλικίαν, καὶ ἦν τοσοῦτον ῥακενδύτος,

ὥστ' αὐτοῦ τὸν ἐξέλαβον ὡς ὄντα ἐκ τῶν ἐπαίτων ἐκεί-νων, εἴτινες τιτλοφοροῦνται « *proceri vergognosi*, » δειλότατοι ἐπαῖται, ἄνθρωποι τὰ πάντα στερούμενοι, ἀναγκάζομενοι νὰ ζητῶσιν ἐλεημοσύνην, ἀλλ' ὑπε-ρηφανεύομενοι νὰ ζητῶσι. Συγκινηθεὶς ἔρριψα νόμι-σμά τι εἰς τὸν πῖλόν του, καὶ ἰδοὺ, ἀντὶ νὰ μ' εὐ-χαριστήτῃ διὰ συνήθους εὐχῆς, ὁ ῥακενδύτης ἐπαί-της μοὶ ἀπεύθυνεν, εἰς τὴν μητρικὴν αὐτοῦ γλῶσ-σαν, βροντώδεις κατάρσις, καὶ κενόνων τὸ ῥυπαρὸν κάλυμμα τοῦ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τὸ ἐφόρεσε μὲ τὰς δύο αὐτοῦ χεῖρας, καὶ ἔλαβε τὸν δρόμον μετ' ὅλης τῆς ἀξιοπρεπεῖς γερουσιαστοῦ Ρωμαίου τῆς λαμ-προτέρας ἐποχῆς τῆς Δημοκρατίας, πρὸς μαγίστην διασκέδασιν λαχανοπώλου τινος, ὅστις ἐλάγγαζεν ἱστάμενος εἰς τὴν θύραν τοῦ ἐργαστηρίου του καὶ θεω-ρῶν τὴν σκηνὴν ἀνείχον καιρὸν νὰ ζητήσῃ διασα-ρῆταις περὶ τοῦ πράγματος, ἀλλ' ἀπεφάσισα νὰ γίνω τοῦ λοιποῦ διακριτικώτερος εἰς τὰς ἐλεημοσύνας μου, χωρὶς νὰ ἐκλαμβάνω ὡς ἐπαίτην ἕκαστον πτωχὸν κύριον. Ὅστις ἵσταται εἰς τὴν σκιάν μετ' ὃν πῖλον εἰς τὰς χεῖρας, ἐν μέσῳ τοῦ καύσιονος τῆς ἡμέρας.

—ο—

Ἀπῆντητα γέροντα, ὅστις πωλεῖ εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς Ρώμης εὐσεβεῖ διηγήματα, παραδόσεις μοναχῶν καὶ βίους ἁγίων τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. Ἐχει φω-νὴν τραχεῖαν καὶ τεθλασμένην, ἄνευ τόνου καὶ ἀνα-παύλης. Ἦκουσα τὸν πωλητὴν τοῦτον κραυγάζοντα ἀπνευστί· « Ἀγοράσατε τὸν βίον τοῦ Ἀγ. Ἰωσήφ, τοῦ πιστοῦ θεράποντος τοῦ ἁγίου καὶ θαυματουργοῦ Θεοῦ· πέντε λεπτά. » — Ἴδου τρόπος τις τοῦ λαοῦ τούτου· πωλήσεις ἁγίων, πωλήσεις εἰκόνων, τρέ-χουσαι τιμαὶ βίων ἁγίων· τὰ πάντα ἐνταῦθα ἐμπο-ρεύματα.

—ο—

Ἡμέρα βροχερὴ σήμερον· σκοτεινὴ ἡμέρα ποτὲ δὲν ἤκουσα, ὡς σήμερον, τοὺς ἤχους τῶν κωδῶνων τῶν ἐκκλησιῶν τόσοις μελαγχολικούς. Μετὰ μεσημβρίαν ἐνενόμην θεατῆς πενθίμου σκηνῆς, θορυβοῦσης καὶ ἥδη τὴν φαντασίαν μου. Διέβαινε κηδεῖα μοναχοῦ. Ὁ σαφὲς ψαλμὸς μ' ἐτυρεν εἰς τὸ παράθυρον, καθ' ἣν στιγμὴν ἡ νεκρὴ συνοδία ἐξήρχετο ἐκ γείτονος ὁδοῦ καὶ ἐπέρα ἐν μέσῳ τῆς πλατείας. Κατὰ πρῶτον ἐ-θεώρησα μικρὰν στείραν ἱερῶν μελανειμονούντων, εἴ-τινες ἐκράτουν ἀνὰ χεῖρας ὀγκώδεις λαμπάδας· αἱ φλόγες ἐσταλεύοντο ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, καὶ τινες ἐσδέν-νοντο ὑπὸ τῆς βροχῆς. Πικροῦται ὁ νεκροκράδδας, βασταζόμενος ὑπὸ τῶν ὤμων τεσσάρων γυμνοποδῶν Καρμηλιτῶν. Ἐπὶ τοῦ κραδῶντος, ἔκειτο ὁ νεκρὸς τοῦ μοναχοῦ, αὐστηρᾶς καὶ τρομερᾶς θέας, ἐνδεδυ-μένος μακρὸν χιτῶνα, καὶ περιεζωσμένος σχοινίον. Οὐδὲν νεκρικὸν σάβδανεν τὸν ἐκάλυπτεν· εἶχε τὴν κεφαλὴν ἀσκεπὴ καὶ τοὺς πόδας γυμνοὺς, τὰς χεῖ-ρας ἐσταυρωμένας εἰς τὸ στῆθος, παλάμην ἐπὶ τῆς παλάμης, καὶ θέσιν προσευχομένου· τὸ πρόσωπον τοῦ νεκροῦ ἦτο κάτισχνον καὶ πελιδνόν, οἱ ὀφθαλμοὶ ἀ-νοικτοί, καὶ εἰς ἐκάστην τοῦ φερέτρου κίνησιν, ἡ κε-

φαλή ἐκλονίζετο ἔνθεν καὶ ἔνθεν, καὶ τὸ θέαμα ἐνε-
ποιεῖ φρικίασιν. Ὅπισθεν τοῦ φερέτρον ἠκολούθει
σειρὰ μοναχῶν, εἰς ὧν τὸ τάγμα ἀνῆκεν ὁ νεκρὸς,
σειρὰ μελαγχολικὴ καὶ πένθιμος· κεκαλυμμένοι ὑπὸ
τῶν μακρῶν ἐπιδημάτων αὐτοῦ, ἐδάδιζον γυμνόπο-
δες καὶ ἔχοντες τὰ βλέμματα προσηλωμένα κατὰ
γῆς. Τὴν νεκρώτιμον ταύτην πομπὴν ἠκολούθει ἀνὴρ
τις, φέρων εἰς τοὺς ὤμους ἀχρωμάτιστον καὶ ἀνεπι-
τήδευτον φερέτρον. Ἡ κηδεὶα ἔληγεν οὕτω.

—ο—

Μολλοὶ τῶν ἱερέων, μοναχῶν ἐπισκόπων καὶ καρ-
δινάλιων τοῦ ῥωμαϊκοῦ κλήρου εἰσὶν ἄνθρωποι λίαν
ἀμειδίτου διαγωγῆς καὶ ὑπολήψεως φαύλης, ἀνε-
ξαρτήτως τῶν κυκλοφορούντων διηγήσεων ἐπ' ὀνό-
ματι αὐτῶν. Εἰς ἐνίους τούτων δυνατόν νὰ ἐφαρμο-
σθῇ τὸ ὁμοιοτέλεστον λατινικὸν στιχουργημα, γε-
γραμμένον διὰ τοὺς ἀρχαίους καλομήτρους·

« O Monachi,
Vestri stomachi,
Sunt amphora Bacchi;
Vos estis,
Deus est testis,
Turpissima pestis. »

Ἡ γραφικὴ περιγραφή τοῦ ποιητοῦ Θώμσονος ἐν
τῷ παιήματι αὐτοῦ « Τὸ Ἀνάκτορον τῆς βαθυμίας, »
δύναται προσφυῶς νὰ ἐφαρμοσθῇ ἐπὶ μεγάλης μερί-
δος τοῦ παππικοῦ κλήρου

—ο—

Πέραν τῆς πλατείας βλέπω ἐνίστε περιφερόμενον,
ἄνδρα κυνχόμενον ἐπὶ τῇ ἀρχαίᾳ ῥωμαϊκῇ αὐτοῦ
εὐγενείᾳ. Ὁ πατρίκιος οὗτος, ἐκ τῆς δυτικῆς ὁχλῆς
τοῦ Τιόβεως, ἔχει ὄψιν ἡλιοκαῆ καὶ βῆμα αὐτοκρα-
τορικόν. Φορεῖ μεγαλόγυρον πῖλον, ἐπενδύτην ἐκ
κυανοῦ ἐπικρόκου, καὶ εὐμεγέλεις πόρπας ἐπὶ τῶν
ὑποδημάτων. Βαδίζων κατὰ μῆκος τῆς πλατείας,
ὑποτονθορύζει τὸ ἐξῆς ἐν τῇ κοινῇ αὐτοῦ διαλέκτῳ:

« Uno, due, e tre,
E lo papa non è Re. »

Ἡδὴ ἴσταται προσομιλῶν ῥυπαρὰν πωλήτριαν
πλακουντίων. Ὅποια χειρονομία βίαιος, καὶ θέσις
ἐκφραστικὴ! Κεφαλὴ, χεῖρες, γόνατα, πόδες, τὰ
πάντα κινεῖνται, οὐδὲ εἰς μὴς μένει ἀκίνητος! Ὁ
διάλογος φαίνεται στρεφόμενος ἐπὶ σπουδαίου ἀντι-
κειμένου, ἄλλως πῶθεν ἡ τάση τῆς χειρονομίας ἐ-
νέργεια; — Οὐχί· ἡ γυνὴ τῷ δίδει πυρεῖον καὶ ὁ
γεννάδας ἀνάπτει τὸ σιγάρον του.

—ο—

Ἐσήμανεν ἡ ὥρα τοῦ μεσονυκτίου. Ἡ πανσέλη-
νος λάμπει εἰς τὸν οὐρανὸν τῆς Ῥώμης, καὶ αἱ σκιαὶ
εἶναι τοσοῦτον μαῦραι καὶ ὀγκώδεις εἰς τὰς ὁδοὺς,
ὥστε φαίνονται μερίδες τῶν τειχῶν, ἅτινα τὰς ἐ-
πιχύνουσι. Ἐπιστρέφω ἐκ τοῦ Κολοσσαίου, τὰ ἐ-
ρείπια τοῦ ὁποίου ἔχουσιν ἀξιοθαύμαστον ὠραιότητα
εἰς τὸ φῶς τῆς πανσελήνου. Οὐδεὶς ξένος ὁδοιπόρος

ἐν Ῥώμῃ λησμονεῖ τὴν μεσονύκτιον ταύτην ἐπίσκε-
ψιν. Ἄν καὶ ἡ ἀπομίμησις τοῦ θαυμασμοῦ τῶν ἁλ-
λων ἔχει τι ἐπίπλαστον, καὶ ἡ ἐπανάληψις προτέ-
ρων ποιητικῶν περιγραφῶν ἀποβαίνει πεζή, τὸ θέλ-
γητρον ὅμως εἶναι πάντοτε μέγα, πάντοτε ἰσχυρὸν,
ἡ σκηνὴ καταπληκτικῆς ὠραιότητος καὶ ὑψηλῆς. Ἡ
ὥρα, ἡ σιωπὴ καὶ τὸ κολοσσαῖον ἐρείπριον κατακυ-
ριεύουσι τοσοῦτον τὴν ψυχὴν, ὥστε αἰσθάνεσθαι σε-
αυτὸν ἐξηθνησμένον τρόπον τινά, καὶ τοὶ πλήρη
ἐξάψεως. Ὁ ἐνθουσιασμὸς ἀνάπτει ἐντὸς τῆς φαν-
τασίας, ἐνθουσιασμὸς, ὁποῖον ἀπεφάσιζες σιωπηλῶς
ἴσως νὰ καταστείλῃς.

Παρανόμηνος εἰς τὸ Κολοσσαῖον, ἐπέρασα τὸν Κα-
πιτωλίον λόφον, καὶ κατέβην εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν
Ἀγορὰν διὰ τῆς μεγάλης κλίμακος, ἀγούσης εἰς τὸ
Ἰριαμβευτικὸν τόξον τοῦ Σεπτίμου Σευήρου. Πρὸς
τὰ δεξιὰ ἴστανται αἱ τρεῖς ἐναπολειφθεῖσαι στήλαι
τοῦ ναοῦ τοῦ Καρανυσφόρου Διὸς, καὶ ἡ ὠραία ἰω-
νικὴ στοὰ τοῦ ναοῦ τῆς Ὁμονοίας· αἱ θάψεις τῶν ἐ-
ρείπριων τούτων ἐχάνοντο εἰς τὴν σκιάν, καὶ τὸ λαμ-
πρὸν τῆς σελήνης σέλας ἐφωταγώγει τὰ ἐπιστύλια.
Ἐνώπιόν μου ὑψοῦτο ἡ φωτιστικὴ στήλη, μεμονω-
μένη, καὶ ὁμοία ἐλαφροῦ ἀτμοῦ κρεμασμένη εἰς τὸν
ἄέρα καὶ μόλις ὁρατὴ· μακρὰν δὲ πρὸς ἀριστερὰν τὰ
ἐρείπια τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀντωνίου καὶ τῆς Φαυσ-
τίνης, καὶ αἱ τρεῖς ὑπερμεγέλεις ἀψίδες τοῦ ναοῦ
τῆς Εἰρήνης, σκιεραί, καὶ ἀόρατοι σχεδόν, ὥς νὰ
ἐχάνοντο διαλυόμεναι εἰς τοὺς ἀτμούς τῆς ἀτμοσ-
φαίρας. Διαβὰς τὴν ἀγορὰν πρὸς τοὺς πρόποδας τοῦ
παλατινοῦ λόφου, καὶ ἀναβὰς τὴν Ἱερὰν ὁδὸν ἐπέ-
ρασα ὑπὸ τὸ Ἰριαμβευτικὸν τόξον τοῦ Τίτου. Αὐτό-
θεν, ἐθεώρησα ἐνώπιον ἐμοῦ τὴν γιγαντιαίαν πρόσο-
ψιν τοῦ Κολοσσαίου, ὁμοίαν νέφους ἡρεμούντος ἐπὶ
τῆς γῆς. Καθ' ὅσον κατέβαινα τὴν πλευρὰν τοῦ λό-
φου, ἡ σκιὰ ἐμεγεθύνετο, καὶ ὑψοῦτο, καὶ ἐμορφοῦτο,
αἱ διαστάσεις ἐξεταίνοντο μέχρις οὗ, ἐκ τῆς κοιλάδος
ἐν ἣ ἴσταται περικυκλούμενον ἀπὸ τριῶν ἐκ τῶν
ἐπτὰ τῆς Ῥώμης λόφων, τοῦ Παλατινοῦ, τοῦ Καί-
λίου καὶ τοῦ Ἰσχυλίνου, τὸ μεγαλοπρεπὲς ἐρείπιον
ἐν πάσῃ αὐτοῦ τῇ ἐρμηικῇ μεγαλειότητι ἐξωγκού-
το πρὸς τὰ ἔθνη τοῦ οὐρανοῦ.

Εἰς μόνος κουστῶδός τοῦ ἐρείπιου ἐθιμάτιζεν
ὑπὸ τὸν ἀψιδωτὸν πυλῶνα τὸν ἄγοντα πρὸς τὰ ἔσω,
καὶ τὰ εὐάριθμα ἐθήματα τοῦ ἥσαν ὁ μόνος ἦχος,
ὅστις διέκοπτε τὴν ἀβορύγητον σιωπὴν τῆς νυκτός.
Ὅποια ἀντίθεσις πρὸς τὴν σκηνὴν, ἣν ἡ αὐτὴ μεσο-
νυκτία ὥρα παρίστα, ὅταν ἐπὶ τῶν χρόνιων τοῦ Δο-
μπτιανοῦ ὁ ὄχλος τῆς Ῥώμης ἤρχιζε νὰ συσσωρεύηται
περὶ τοὺς πυλῶνας, ἀνυπομόνως περιμένων τὰ θεά-
ματα τῆς ἐπιούσης πρωίας! Ἀλλ' οὐδὲν ἦττον κα-
ταπληκτικὴ ἡ παράθεσις τῆς παρούσης σκηνῆς, σιω-
πῆς, καὶ αἱ ἥραμοι τῆς σελήνης ἀκτῖνος πίπτουσαι
ἐπὶ τῶν μεγάλων, σκιερῶν καὶ ἡρημωμένων τοίχων.
Ποῦ ἦσαν οἱ γερουσιασταὶ τῆς Ῥώμης, αἱ μεγαλο-
πρεπεῖς δέσποιναί, καὶ αἱ νεάνιδες αὐτῆς; Ποῦ ὁ
ἄγριος ἐκεῖνος ὄχλος, ὁ διασχίζων διὰ κραυγῶν τὸν
ἄέρα, ὅτε εἰς τὰς ἑκατὸν ἑορτάς, αἵτινες ἦσαν τὰ
ἐγκαίνια τοῦ αὐτοκρατορικοῦ τούτου σφαγείου

πεντακισχίλια θηρία τῶν ἀφρικανῶν ἐρήμων καὶ τῶν δασῶν τῆς Ἀσίας μεταμόρφωνον τὸν κόριν τοῦ θεάτρον εἰς ὄρκορον αἵματος; Ποῦ ἦσαν οἱ μάρτυρες τοῦ χριστιανισμοῦ, αἵτινες ἀπέδνησκον προσφέροντες πρωτεύχας καὶ ἀκούοντας τοὺς καγγασμοὺς καὶ τὰς κατάρτας τοῦ περιεπιθῶτος πλήθους; Τί ἀπέβαιναν οἱ ἀγριοὶ μονομάχοι, προσκχόμενοι εἰς τὸ αἱματηρὸν συμπόσιον ὅπως ἀλληλοσφγούμενοι διασκεδάσωσι τὸν λαὸν τῆς παντοκράτορος Ῥώμης; ἢ σιωπῇ τῶν τάρων ἀπεκρίνετο· « εἰσὶν ἐμεῖ! » ἢ πρὸ τῶν ποδῶν μου κόνις ἀπεκρίνετο· « εἰσὶν ἐμεῖ! »

Μετάβην εἰς τὴν ἀπέναντι πλευρὰν τοῦ ἀμφιθεάτρον. Αὐγνία τις ἔκκειεν ἐντὸς μικροῦ παρεκκλήτιου, ἄλλοτε καταγωγίου τῶν ἀγρίων θηρίων τῶν ῥωμαϊκῶν ἐορτῶν. Εἰς τὸ πρόθυρον τοῦ ναύσκου ἐκάθητο ὁ μόνος φύλαξ τοῦ Κολοσσαίου, ὅστις ὁδηγεῖ τὸν νυκτερινὸν περιγυρῆν ἀνὰ μέσον τῶν μακρῶν στοῶν τοῦ ἀπεριμέτρου ἐρείπιου· ἀκολουθήσας τὸν γηραιὸν κάτοικον τῶν σκιῶν ἀνέβην στεγὴν τινα ξυλίνην κλίμακα καὶ εἰσῆλθον εἰς μακρὸν καὶ μεγαλοπρεπῆ πρόδομον, ὅστις τὸ πάλαι περιεκύκλου ὁλόκληρον τὸ ἀμφιθέατρον. Παχεῖαι στήλαι, γιγαντείου ἐργασίας, βασιτάζουσι τὰς παγείας ἀψίδας· καὶ τοὶ δὲ οἱ σιδηροὶ δεσμοὶ ἐρράβησαν, συναρμύζοντες ἄλλοτε τοὺς λαξευτοὺς λίθους, αἱ στήλαι ὅμως ἴστανται ἀδιάσειστοι καὶ ἀκλόνητοι, ὥς νὰ κατερόνουν τὴν σιδηροῦν ἀδόντα τοῦ χρόνου. Διὰ μέσου δὲ τῶν πρὸς δεξιὰν ἀψίδων, ἡδυνάμην δυσκόλως νὰ διακρίνω τὰ ἐρείπια τῶν λουτρῶν τοῦ Τίτου καὶ τοῦ Ἡσυχίου καὶ πρὸς ἀριστερὰν δὲ ἐκάστης σχισμαδὸς τοῦ τοίχου εἰσέδουον αἱ λαμπραὶ τῆς σελήνης ἀκτῖνες ῥίπτουσαι γιγαντιαίας σκιάς περὶ ἐμοῦ, καὶ διαχέουσαι ἀπ᾽ αὐτὰ καὶ ἀργυροειδὲς λυκόφως ἐν τῷ μέσῳ τῶν μακρῶν ἀψίδων. Ἐπὶ τέλους ἔρhlas εἰς ἀνοιχτὴν ἔκτασιν, ἐνθα αἱ ἀψίδες ὑπερυψιωθεῖσαι καὶ καταπισυῶσαι ἀφ᾽ ἑαυτῶν τὸ ἄσπερον ἔδαφος ἀνοιχτὸν εἰς τοὺς ἀνέμους. Ἐντεῦθεν ἐβιώραμεν τὸ ὅλον ἐσωτερικὸν τοῦ ἀμφιθεάτρον, ἐκτεινόμενον ὑπὸ τοὺς πόδας μου, ἐνταῦθα κατὰσκιον, ἐκεῖ φωτεινόν, μετὰ τρυφῆς μαλακῆς καὶ ἀπροσδιορίστου διαγραφῆς, ὥστε ὁμοιάζε μᾶλλον ἀντανάκλασιν ἐπὶ τοῦ στήθους λίμνης, ἢ γῆνιν πραγματικότητα. Πρὸς τὰ κάτω αἱ μορφαὶ ἀνθρώπων τινῶν μόλις διακρίνοντο κινούμεναι εἰς τὰς σκιάς, καὶ ἡ φωνὴ αὐτῶν ἀνῆρχετο εἰς τὸ οὖς μου ὡς ψιθυρισμός, ὁ δὲ σταυρὸς ὁ ἱστάμενος εἰς τὸ κέντρον τῆς κονίστρας ὁμοιάζε ῥωμαϊκὴν ἐμπεπηγμένην εἰς τὴν ἄμμο. Δὲν ἐξώρικτα τὸ παρελθόν, δεῖται τὸ παρελθόν· συνεγωνεύθη μετὰ τοῦ ἐνεστώτος, καὶ ἴστατο ἐνώπιόν μου ἐν τῇ ὁρατῇ αὐτοῦ καὶ μεγαλοπρεπῇ μορφῇ. Αἱ αὐθαίρετοι δικρίσεις τοῦ χρόνου, τῶν ἐτῶν, τῶν γενεῶν, τῶν αἰώνων ἐμῆδενίσθησαν. Ἦμην πολίτης ῥωμαίου! Τοῦτο δὲ ἦν τὸ ἀμφιθέατρον τοῦ Φλαβίου Οὐσπασιανοῦ!

Νέγα τὸ πνεῦμα τοῦ παρελθόντος ἐν μέσῳ τῶν ἐρειπίων τῆς Αἰωνίου Πόλεως!

ΔΙΑΦΩΡΑ.

—οοο—

Ἐν τῷ φυλλαδίῳ II B' τῆς Πανδώρας ἐδημοσιεύσαμεν ἀξιολογὸν διατριβὴν τοῦ ἐν Κερκύρα φιλομαύσου καὶ ἐμπειροτάτου νομισματολόγου Κ. Παύλου Λάμπρου, περὶ τῶν χρυσῶν ἀρεθίστων νομισμάτων τῶν Φιλίππων. Τῆς διατριβῆς ταύτης τὴν μετάφρασιν δημοσιεύσαν τὴν ἐν Παρισίοις ἐκδιδόμενον *Galliker Athenien* κατὰ τὸν παρελθόντα φεβρουάριον, προσέτεται ὅτι πολλοὶ τῶν ἐκεῖ σοφῶν, καὶ ὀνομαστὶ οἱ ΚΚ. Longprérier καὶ Wille, ἐπεδοκίμασαν αὐτήν. Προστίθεται δὲ καὶ τοῦτο ὅτι τοιαῦτα χρυσὰ νομίσματα δὲν εὕρισκονται ἐν τῷ μουσεῖῳ τῶν νομισμάτων, καὶ ὅτι ἐν μόνον ὑπάρχει μετὰ τῆς συλλογῆς τοῦ δονκὸς Luynes.

Ὡς καὶ ἄλλοτε εἶπομεν, πολλὰ τῶν διὰ τῆς Πανδώρας ἐκδιδόμενων ἔργων ἐτυχῶν ἐν Εὐρώπῃ εὐμενοὺς συγκαταβάσεως.

— Λαβόντες, ἐπὶ τέλους καὶ τὸν Β' τόμον τῆς *Ιστορίας τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως* ὑπὸ τοῦ Κ. Σ. Τρικούπη, προτιθέμεθα νὰ δημοσιεύσωμεν προσεχῶς τὴν κρίσιν τῆς Πανδώρας. Οἱ ἀναγνώσται ἡμῶν ἐνθυμονῶνται, (ὅρα φυλλάδ. II Σ Γ') ὅποιαν ἐντύπωσιν ἐπροξέστην ἡ ἱστορία αὕτη καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἀγγλίᾳ. Ἐν Παρισίοις ὁ γνωστότατος Κ. Σαιν-Μάρκος Γερκαδίνος τὴν ἐβιώρατε σπουδαιοτάτην, καὶ ὑπεσχέθη νὰ γράψῃ περὶ αὐτῆς· τὸ δὲ ἐν Λονδίνῳ ἐκδιδόμενον *Athenien* διὰ μακρῶν ἀρθρῶν δημοσιευθέντων τὸν παρελθόντα Νοέμβριον, καταδεικνύει τὴν ἀξιολογότητα τοῦ συγγράμματος τούτου, τὸ ὅποιον διὰ τὸ ἡμερὸς ἡμερον καὶ ἀξιοπρεπὲς αὐτοῦ, τὴν σαφήνειαν τῆς ἀφηγησέως, τὴν κλασικὴν καθαρότητα τοῦ ὅρου, καὶ τὴν ἐν γένει ὀρθότητα τῶν κρίσεων, παρομοιάζει πρὸς τὴν ἱστορίαν τοῦ Θουκυδίδου.

— Αἱ ὑπηρεσίαι τὰς ὁποίας ἀπονέμει τις εἰς τὴν πατρίδα ὡς δημόσιος λειτουργὸς δὲν εἶναι πάντοτε αἱ ὠφελιμώτεραι. Ἡ διδασκαλία, ἡ συγγραφή, ἡ δημηγορία ὑπὲρ τῶν καλῶν καὶ τῶν κοινῇ συμφερόντων ἀποφέρουσιν ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ γενναιοτέρους καὶ ἐπωφελεστέρους καρπούς. Μεταξὺ τῶν ὑπηρετούντων τὴν Ἑλλάδα διὰ τῆς συγγραφῆς, κατατάτταμεν σήμερον καὶ τὸν Κ. Μαρτίνον Βρετόν, υἱὸν τοῦ πατρὸς ἡμῶν γνωστοῦ Κ. Παπαδοπούλου Βρετοῦ τοῦ καὶ ἐσχάτως εὐεργετήσαντος τὴν Ἑλληνικὴν φιλολογίαν διὰ τοῦ *Καταλόγου* του. Ὁ Κ. Μαρτίνος Βρετός ἀγωνίζεται μετὰ πολλοῦ ζήλου νὰ καταστήσῃ γνωστὸν εἰς τὴν Εὐρώπην τὸν πρὸς τὴν παιδείαν ἐρωτα τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ, τὰς προσόδους τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, καὶ τὰ ἀξιολογώτερα προϊόντα τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς φιλολογίας. Πολλάκις ἀνέγνωμεν ἄρθρα αὐτοῦ ἐν τε τῇ *ἐφημερίδι* τῶν *Συζητήσεων*, καὶ τῇ τῆς δημοσίας παιδείας, καὶ ἐν τῷ *Ἀθηναίῳ*, καὶ ἐν τῇ *Illustration* καὶ ἐν ἄλλαις, τιμῶντα ἀληθῶς τὸν νέον τοῦτον θιασώτην τῶν Ἑλληνικῶν Μουσῶν.